

Rudolf Steiner
O „Zániku Západu“ (Oswald Spengler)
Dornach 2. července 1920. Podle autorem neprohlédnutého zápisu.
„Das Goetheanum“ roč. 10/1931.

Kdo se dnes v Německu trochu rozhlédne a nesetrvá u zevních věcí, nýbrž dívá se duševním zrakem, kdo tedy nepřihlíží výhradně k tomu, co se snad nabízí návštěvníkovi, jenž zpravidla za své návštěvy poměry vůbec nepozná; kdo se nezastaví u toho, že se zase kouří z několika komínů, že vlaky přijíždějí včas do cílových stanic, nýbrž kdo je schopen poněkud nahlédnout do duchovního rozpoložení, tomu se dnes nabízí obraz, příznačný nejen pro toto území (neboť ten by se dal popsat z té či oné strany méně povážlivě), nýbrž jenž je příznačný pro celý úpadek naší světové kultury v přítomném cyklu lidstva. V úvodě chci vám dnes právě poukázat na duchovně-duševní příznak, jenž je významnější, než se zdá mnohým spícím duším i v Německu.

Vždyť dnes přece vládne ve starém Německu úpadek, rozklad, a zevní věci, které jsem přirozeně mohl vyjmenovat jen zčásti, nemohou o tomto úpadku klamat. Ale toto všechno není v duchovně-duševním vztahu to, na co chci zde teď poukázat, neboť během světových dějin často vidíme úpadek, a jak z úpadku potom zase prýští impulsy k vzestupu. Ale kdo posuzuje především zevně, kdo si na základě častých zkušeností ze zvyku řekne: I zde to bude zase takové jako dříve, ten nepřihlíží k určitým příznakům, jež tkví hlouběji. Takovým příznakem, ale právě jen jedním z mnohých, duchovně-duševním, jež chci zdůraznit, je pozoruhodný dojem, jež vyvolala jedna kniha; mám na mysli knihu „Zánik Západu“ Oswalda Spenglera, která je příznačná už tím, že mohla vzniknout v naší době. Je to tlustá kniha, a je to velmi čtená kniha, mimořádně silně působivá zejména u mladší generace na dnešním německém území. A je pozoruhodné: autor zdůrazňuje, že základní idea této knihy nevznikla snad za války nebo po válce, nýbrž už několik let před katastrofou z roku 1914.

Kniha, jak jsem řekl, vyvolává velmi významný dojem právě u mladší generace. A když se snažíme mluvit ze svých pocitů, z toho, co je pod nepostižitelnými věcmi života, jaksi mezi řádky života, potom taková věc vstupuje před nás zvlášť silně. Za svého nedávného pobytu ve Stuttgartu jsem přednášel studentům na vysoké škole technické, a k této přednášce jsem vlastně přistupoval naprosto pod dojmem knihy Oswalda Spenglera „Zánik Západu“. Je to velmi tlustá kniha. Tlusté knihy jsou dnes v Německu drahé, přesto se tato kniha hodně čte. Že jsou drahé, to vám mohu názorně přiblížit tím, že svazeček z nakladatelství Reclam, jenž roku 1914 stál ještě 20 feniků, stojí nyní 1,45 marky. Vždyť knihy nepodražily stejnou měrou jako pivo, jež je asi desetkrát dražší než v roce 1914, sádlo dokonce třicetkrát; knihy musí pokaždé zůstat ve skromných hranicích, i v takovýchto neudržitelných hospodářských poměrech. Ale vyšší ceny knih přece jen prozrazují, co se odehrálo v hospodářských základech posledních let.

Obsah této knihy dá se v podstatě snadno charakterizovat. Líčí, jak kultura Západu dospěla dnes k bodu, k němuž také jednou v určitém časovém úseku dospěly zanikající kultury, když je postupně studujeme: ve starém Orientě, v Řecku a v Římě; a Spengler vypočítává, že tento úplný zánik veškeré západní kultury musí podle přesného historického propočtu nastat v roce 2 200. Ve své veřejné přednášce ve Stuttgartu jsem bral knihu Oswalda Spenglera velmi vážně, ale také jsem ji velmi vážně potíral. Ale dnes

nezáleží pouze na obsahu takové věci; nýbrž stejně silně jako na obsahu, na duchovně-duševních kvalitách nějaké knihy, záleží na tom, zda autor, lhostejno k jaké světonázorové tendenci patří, má duchovní kvality, zda je osobností, kterou je třeba brát vážně a snad ji dokonce duchovně vysoko hodnotit. Autor knihy je nepochybně takovou osobností, neboť tento muž plně ovládá – dá se říci – snad deset až patnáct současných věd. Tento muž má pronikavý úsudek o tom, co se událo v historickém vývoji, kam až dějiny sahají, a má také, co vlastně nynější lidé téměř vůbec nemají, zdravý pohled na úpadkové jevy přítomné civilizace. A v podstatě je veliký rozdíl mezi takovým Spenglerem a lidmi, kteří dnes vůbec necítí, jakého druhu jsou tyto úpadkové impulsy a kteří dělají všechno možné, aby z úpadkových proudů nějak odvodili vzestupný jev. Kdyby přitom tolik nebolelo srdce, bylo by to vlastně komické, jak velmi se dnes lidé shromažďují se zaběhanými, avšak právě úpadkovými impulsy prostupovanými idejemi a domnívají se, že pomocí rozmanitých programů vytvoří z úpadku vzestupné jevy. Člověk, jenž skutečně něco ví, jako Oswald Spengler, se neoddává takovéto pošetilé víře, nýbrž vypočítává jako přísný matematik rychlost úpadkových jevů, a s úsudkem, jenž je více než mlhavým proroktívím, přichází k výsledku, že do roku 2 200 musí tato západní kultura propadnout úplnému barbarství.

Toto setkání zevně všude vystupujícího úpadku, zejména v duchovně-duševní oblasti, a projevem teoretika, kterého je nutno brát vážně, že tento úpadek je nutný, jenž se uskutečňuje s určitou přírodně-historickou zákonitostí, – toto setkání je něco pozoruhodného, a to je to, co vlastně dělá na mladou generaci neobyčejný dojem. Dnes máme nejen úpadkové jevy, máme také už teorie, které tento úpadek označují jako nutný, líčí jej jako přísně vědecky dokazatelný. Jinými slovy máme nejen úpadek, máme teorii úpadku, kterou je nutno brát velmi vážně. A chtěli bychom se otázat: Odkud by se měly vzít síly, vnitřní volní síly, jež lidi podněcují, aby ze sebe dospěli k vzestupu, když ti nejlepší na základě obsáhlé znalosti deseti až patnácti věd přítomnosti říkají: nejen že zde existuje tento úpadek, tento úpadek se dá dokázat, tak jako nějaký fyzikální pochod! To znamená, že už začíná doba, kdy víru v úpadek nezastupují ti nejšpatnější. Je nutno stále znovu zdůrazňovat, jak je vlastně doba vážná, a jakou chybou je tuto vážnost doby prospat, prosnit.

Když si uvědomíme celou vážnost této situace, nemůžeme jinak – než položit si otázku: Jak vlastně musí být naše myšlení orientováno, aby se pesimismus vůči západní civilizaci nejevil jako něco samozřejmého a víra ve vzestup se neprojevovala jako pověra? Je nutno se tázat: Je zde něco, co ještě může vyvést z tohoto pesimismu? Právě způsob, jak Spengler přichází ke svým výsledkům, je pro duchovního badatele krajně zajímavý. Spengler nepozoruje jednotlivé kultury tak ostře ohraničené, jak to např. děláme my pro poatlantskou dobu, když rozlišujeme kulturu praindickou, praperskou, chaldejskou, egyptskou, řecko-latinskou a novověkou. Nemá k dispozici duchovní vědu; ale určitým způsobem přece jen pozoruje i takové kultury. A dívá se na ně zrakem přírodního badatele. Dívá se na ně pomocí metod, které se během posledních třech, čtyřech století rozšířily v západní civilizaci, a které se zmocnily v dalekém okruhu všech duchů, kteří nesetrvávají ve starých tradičních, katolických, evangelických, monadických atd. vyznáních víry. Oswald Spengler je člověk, jenž je zcela prostoupen materialistickým přírodním bádáním. A nyní po svém pozoruje vzestup a sestup kultur, kultury orientální, indické, perské, řecké, římské, kulturu nynějšího Západu, jako u organismu, jenž prodělává určité dětství, určitý věk zralosti, potom stárnutí, a když zestárne, umírá. Takto se Spengler dívá na jednotlivé kultury:

prodělávají své dětství, věk zralosti, věk stárnutí a potom odumírají. A úmrtním dnem naší západní přítomné civilizace by byl právě rok 2 200.

Je to teprve první díl knihy. Kdo dá na sebe působit tomuto prvnímu dílu, shledá přísně teoretické ospravedlnění úpadku, ale nikde nenajde nějaký záblesk světla, jež by poukazovalo na úsvit, nic, co by poukazovalo na nějaký vzestup. A ani se nedá říci, že pro přírodovědného pozorovatele toto není nesprávný způsob myšlení. Neboť když pozorujeme dnešní život – přestože se vynořují rozmanité otázky, jež si už dobíral Nietzsche -, když pozorujeme dnešní život a neodáváme se klamným představám, že z jalových programů mohou dozrát budoucí plody, potom také nevidíme především v tom, co většina lidí uznává za zevním světě, nikde nějaký vzestup. Pozorujeme-li tedy vzestupující a zanikající kultury jako organismy a potom také i naši kulturu jako organismus, celou naši západní civilizaci, potom nemůžeme jinak než říci: Západ zaniká, vstupuje do barbarství. Nikde se neukazuje, kde by se mohl objevit nějaký nový vzestup, kde by se zase mohlo utvořit nějaké nové centrum světa.

„Zánik Západu“ je knihou s duchovními kvalitami, svůj původ má v přísném pozorování, a je napsaná na základě opravdové dnešní vědeckosti. A jedině obyčejná lehkovážnost může takové věci povrchně pomíjet.

Když zde existuje takový jev, dostaví se u pozorovatele světa historická starost, o níž jsem často hovořil, starost, kterou mohu krátce shrnout takto: – Kdo se dnes skutečně obeznámí a vnitřní podstatou toho, co působí v životě sociálním, politickém a duchovním, kdo vidí, jak všechno, co působí, míří k úpadku, ten se musí, pokud zná duchovní vědu, jak je zde míněna, říci: K vyléčení může dojít jen tehdy, když do vývoje lidstva vproudí to, čemu se říká moudrost iniciace. Odmysleme si tuto moudrost iniciace, představme si, že toho, co zde v dobrém smyslu nazýváme duchovním názorem, by si lidstvo vůbec nevšímal, že by to bylo vyhoštěno, nehrálo by to žádnou roli v dalším pokračování vývoje lidstva – co by muselo být nutným důsledkem? Když se podíváme na starou indickou kulturu, tu má jako organismus stav dětství, zralost, stárnutí, rozpad, smrt; potom pokračuje. Potom máme dobu perskou, chaldejskou, egyptskou, řecko-latinskou, naši, ale pokaždé máme něco, k čemu Oswald Spengler nepřihlížel, k čemu vlastně jako přísně přírodovědný pozorovatel nemohl přihlížet. Někteří jeho protivníci mu to vyčítali – neboť něco se už proti Spengerově knize napsalo, dokonce leccos, co je chytřejší než mimořádně prostoduchý článek Bedetta Croceho; Croce, jenž jinak povždy psal chytře, stal se náhle nad Spenglerovou knihou pošetilcem. Vyčítalo se mu tedy, že přece kultury nemají pokaždé jen dětství, zralost, rozpad, smrt, nýbrž že pokračují, a tak tomu bude i s naší: když v roce 2 200 zemře, pak bude už zase pokračovat. Při tom je jen nutno všimnout si zvláštnosti, že Spengler je dobrým pozorovatelem a proto nenalézá žádné momenty pokračování, že tudíž nemůže mluvit o zárodku, jenž je snad v naší kultuře, nýbrž mluví jen o úpadkových jevech, jež se mu, přírodovědnému pozorovateli, nabízejí. A ti, kteří mluví o tom, že kultury pokračují, rovněž nedovedli říci právě o této knize něco zvlášť chytrého. Zcela mladý muž podal poněkud mlhavou mystiku, v níž mluví o světovém rytmu; ale i to je jen mlhavá mystika, není to nic, co by dokázaný pesimismus změnilo v optimismus. A takto vyplývá vlastně ze Spenglerovy knihy pouze to, že nastane zánik, že ale nemůže následovat vzestup.

To, co dělá Spengler, je, že pozoruje přírodovědně. Dětský věk kulturního nebo civilizačního organismu, zralost, rozpad, stárnutí, smrt pozoruje v různých údobích tak, jak se výhradně dá pozorovat také přírodovědně. Ale kdo se dovede trochu rozhlédnout, ví, že ve staroindickém životě žila mimo zevnějšek civilizace pravěká mysterijní

moudrost, iniciační moudrost. A tato pravěká iniciační moudrost v Indii ještě mohutná, vehnala nový zárodek do perské kultury. Perská mystéria byla už slabší, ale ještě mohla vehnout zárodek do doby egyptsko-chaldejské. Zárodek mohl být také ještě vehnán do doby řecko-latinské. A potom pokračoval kulturní proud takřka podle zákona setrvačnosti až do naší doby. A zde vyschl.

To je nutno vnímat, a ti, kteří patří k naší společnosti, mohli to cítit už téměř 20 let. Neboť jednou z prvních poznámek, kterou jsem řekl hned při založení našeho duchovně-vědeckého hnutí, je tato (tehdy se ještě nikdo často zbytečně nenamáhal se zápisy jako teď; nevím tudíž, zda jsou tyto poznámky rovněž zapsány, ale byly vysloveny!): Když to, co kulturní život lidstva zevně vytváří, co jej pudí dále, chceme s něčím srovnat, potom to můžeme srovnat s kmenem, listy a květy atd. nějakého stromu. Ale to, co chceme vsadit do tohoto pokračujícího proudu, dá se srovnat s dřevem stromu, musí se to srovnat se silami růstu, jež jsou činné v dřevu. Chtěl jsem upozornit na to, že pomocí duchovní vědy se musí zase hledat to, co ze staré atavistické prvotní moudrosti vyschlo.

Toto vědomí, že takto stojíme ve světě, má být v podstatě vědomím těch, kteří se hlásí k anthroposofickému hnutí. Ale vyslovil jsem ještě jednu poznámku, ovšem v posledních letech zejména zde, ale i na jiných místech. Řekl jsem – a to je zcela určitě zapsáno: Když vezmeme všechno, co lze přijmout z dnešní vědy, a utvoříme si z toho způsob nazírání, a tohoto způsobu nazírání použijeme např. na sociální a zvláště na dějinný život, potom tím můžeme postihnout pouze úpadkové jevy. S tím, čemu nás přírodní věda učí jako způsobu pozorování, vystihneme při pozorování dějin jen to, co v dějinách upadá, a když toho použijeme na sociální život, vytváříme pouze úpadkové jevy.

Co jsem zde během let říkal, to nemohlo být lépe ilustrováno, než nyní Spenglerovou knihou. Vystoupí pravý přírodní pozorovatel, píše dějiny a prostřednictvím tohoto psaní dějin objeví, že civilizace Západu v roce 2200 zemře. V podstatě nemohl nic jiného objevit. Neboť za prvé přírodovědným pozorováním lze vytvářet nebo objevovat výhradně úpadkové jevy, za druhé je však celý Západ vzhledem k svému duchovnímu, politickému a sociálnímu životu zcela prosáklý přírodovědnými impulsy a tím je v úpadkové epoše. Nyní jde o to, že to, čemu dosud jedna kultura dávala vzejít v druhé, vyschlo, a z naší upadající západní civilizace nevzejde v třetím tisíciletí žádná nová civilizace.

Můžete nadhazovat sebevíce odstínů sociálních nebo ženských otázek atd., pořádat sebevíce schůzí, – razíte-li své programy z toho, co je přeneseno ze starého, pak vytváříte něco, co je jen zdánlivým tvořením, a k čemu lze naprosto použít idejí Oswalda Spenglera. O starosti, o níž jsem se zmínil, musí se mluvit proto, že je nutné, aby nyní začala zcela nová iniciační věda z lidské vůle, z lidské svobody; neboť skutečně, budeme-li se spoléhat pouze na zevní svět a na to, co se dochovalo, pak propadneme barbarství; vzhůru se dostaneme jedině z vůle, z tvůrčí schopnosti ducha. Tato iniciační věda, která musí začít v naší epoše, musí právě tak jako stará iniciační věda, která jen pozvolna propadla egoismu, sobectví a předsudku, vycházet z věčnosti a nepředpojatosti a nesobeckosti. Odtud musí všechno prostupovat.

Toto lze uznat jako moudrost. Musí se to uznat jako moudrost, podíváme-li se hlouběji do dnešní nešťastné dráhy západní civilizace. Ale potom zpozorujeme ještě něco jiného; potom zpozorujeme, že tam, kde se pozvedne oprávněné volání, znetvoří se v karikaturu. A je velmi nutné, abychom to důkladně pochopili. Zajisté není žádné volání oprávněnější v naší přítomnosti, než volání po demokracii; jenže znetvořuje se

v karikaturu, dokud se demokracie nerozpozná jako nutný impuls pouze pro život politicko-státně-právní, a dokud se nerozpozná, že z toho musí být vyčleněn život hospodářský a duchovní. Znetvoří se v karikaturu, když v podstatě místo věčnosti, tzn. nepředpojatosti a nesobeckosti dělají se z nevěčnosti, totiž z osobní libovůle a sobectví kulturní faktory. Všechno se vtahuje do této oblasti, jíž se obvykle říká politická. Ale jestliže se to děje, pak postupně mizí věčnost, nepředpojatost; neboť duchovní život nemůže prospívat, vykazuje-li mu směr politický život. Tím je stále vtahován do předsudku. A nesobeckost nemůže prospívat, když hospodářský život stojí v politickém životě, neboť se nutně vhání do sobectví. Když se to, co může nesobeckost vytvořit v hospodářské oblasti – asociativní život – ničí, potom všechno směřuje k tomu, dávat dnes lidem putovat cestou předsudků a sobectví. A důsledek toho je, že odmítají právě to, co se musí opírat o věčnost a nesobectví: vědu iniciace. V zevním životě směřuje dnes všechno k odmítání této vědy iniciace, která jedině může vést za rok 2200.

Toto je veliká kulturní starost, která na člověka doléhá, jestliže se nezaujatě dívá na události v přítomnosti. Neboť na této půdě považují Spenglerovu knihu rovněž jen za příznak; ale cožpak je dnes možné říci: „Ano, Spengler se mýlil. Kultury vznikly a zanikly, naše zanikne, z ní zase vznikne nová“ – ? Nikoli, takové vyvrácení Spenglerova názoru vůbec není možné. Tento názor je zcela nesprávný. Neboť důvěra ve vzestup nemůže se dnes opírat o víru, že se ze západních kultur už něco vyvine. Nikoli, právě když se staví na této víře, nic se nevyvine. Neboť prostě objektivně není zde nic, co by zde mohlo být jako zárodek po začátku třetího tisíciletí, nýbrž ježto ve skutečnosti žijeme v páté poatlantské kulturní epoše, musí se zárodek teprve vytvořit.

Lidem se nedá říkat: Věřte v bohy, věřte v to, věřte v ono, bude to dobré. Dnes se musí říkat: Ti, kteří mluví o úpadkových jevech a dokonce je dokazují, mají pravdu vůči tomu, co žije v zevním světě. Ale aby neměli pravdu, o to musí pečovat každý jednotlivec. Neboť vzestup se nedostaví z objektivní složky, vzestup se dostaví ze subjektivní složky vůle. Každý musí chtít, a každý musí chtít nově přijímat ducha a z nově přijatého ducha musí každý sám dát zanikající civilizaci nový popud, jinak civilizace zanikne. Dnes se tedy nelze dovolávat objektivního zákona, dovolávat se lze výhradně vůle lidí, dobré vůle lidí. Vždyť zde (ve Švýcarsku), ježto se věci samozřejmě odehrávaly jinak, se sotva něco pozoruje o skutečném postupu událostí, přestože existuje i zde; když se však dostaneme za hranice, do střední Evropy, potom se ve všem, co můžeme zažít, když se díváme duchovně-duševním zrakem, setkáváme s tím, co jsem vám právě charakterizoval. Potom nám vstoupí před naši duši veliký, strašně bolestný kontrast mezi nutností, vtělit iniciační moudrost do duchovního, právního a hospodářského života, a mezi perverzními instinkty, jež odmítají všechno, co přichází z této strany. Je to tak, že dnes, když cítíme tento kontrast, musíme dlouho přemýšlet o tom, jak jej charakterizovat, a kdo nepoužívá slov lehkovážně, ten dnes často jen s obtížemi najde správný výraz. Ve Stuttgartu jsem mluvil o Spenglerově knize a v souvislosti s tím o rozmanitých jevech přítomnosti, a použil jsem také tohoto výrazu „perverzní instinkty přítomnosti“, a musím říci, že dnes jsem jej použil zase, protože jej považuji za jedině přiměřený. Když jsem tehdy sestoupil z pódia, oslovil mne jeden z lidí, kteří nejlépe chápou terminologický význam slova „perverzní“ – lékař; byl velmi ohromen, že jsem použil právě tohoto slova. Jenže ohromení vzešlo ze zcela pozoruhodných základů. Dnes se vůbec nepředpokládá, že kdo charakterizuje na základě faktů, skutečností, volí svá slova s bolestí, nýbrž předpokládá se, že každý razí slova tak, jak se dnes razí na základě povrchnosti dobového vědomí. A potom při

rozmluvě s tímto lékařem jsem mu řekl to a ono, a on pak pravil: Potom mě těší, že alespoň výraz „perverzní“ nebyl míněn fejetonisticky, beletristicky! Mohl jsem pouze říci: Zcela jistě tak tomu není, neboť vůbec není mým zvykem mínit něco beletristicky nebo fejetonisticky. Jde o to, že se v přítomném dorozumívání dnešních lidí vůbec nepředpokládá, že by mohlo existovat něco jako čerpání z ducha, a že si prostě každý myslí, když se řekne něco jako „perverzní instinkty“, že se mluví ze stejných základů, jako nějaký podřadný beletrista nebo fejetonista. Neboť beletristický a fejetonistický tón dnes v základě ovládá smýšlení a smýšlení se vytváří jeho pomocí. Právě u takového jevu setkáváme se s kontrastem mezi tím, co dnešní lidstvo tolik potřebuje: mezi skutečným prohloubením, jež se však musí vracet až k základům iniciační moudrosti, a tím, co se dnes projevuje prostřednictvím karikatury demokracie také jako duchovní život. Lidé jsou příliš pohodlní, aby nejprve v sobě probudili skryté síly vědomí: každý halasně fejetonizuje a beletrizuje, ať už při klevetách nebo při večerním doušku, nebo na politických schůzích nebo v parlamentech. Pronášet duchaplné věci je dnes to nejsnazší na světě, neboť žijeme v umírající kultuře, kdy „duchaplnost“ lidi přímo zaplavuje. Avšak ducha, jež potřebujeme, ducha iniciační vědy musí lidé vynášet z vůle. A nenajdou jej, jestliže se jejich duší nezmocní iniciační věda. Nedá se tudíž říci, že vyvracíme knihy, jakou je kniha Spenglerova. Přirozeně můžeme ji charakterizovat. Zrodila se z přírodovědného ducha. Ale to, co jiní zrodí z přírodovědného ducha, je nakonec totéž. Má tudíž pravdu, když do sféry vůle lidí nevstoupí to, co tuto pravdu učiní nepravdou. Lidé se dnes už nedovedou odhodlat k tomu, aby dokázali, že důkaz zániku je nesprávný; to, co se jeví jako správné, je nutno silou vůle učinit nesprávným.

Vidíte, že je nutno mluvit ve zdánlivě paradoxních větách. Žijeme však ve věku, kdy je nutno staré předsudky roztříštit a kdy se musí poznat, že na základě starých předsudků nemůžeme vytvořit nový svět. Což není zcela samozřejmé, že lidé přistupují k duchovní vědě a říkají si: to nechápeme? To je naprosto samozřejmé. Neboť co chápou, tomu se naučili, a čemu se naučili, to je úpadek, to tedy vede do úpadku. Jde však o to, aby se nepřijímalo to, co se beze všeho chápe z úpadkových jevů, nýbrž aby se přijímalo to, k čemu je třeba nejprve dorůst, aby se to pochopilo. Něčím takovým je právě iniciační věda. Ale jak můžeme očekávat od těch, kteří dnes chtějí být učiteli, vychovateli národa nebo podobně, že uznají, že člověk to, co ho dnes činí schopným úsudku, musí nejprve vynést z podvědomých hlubin duševního života, že to nevězí už zde nahoře v hlavě! Co ale skutečně vězí zde nahoře v hlavě, to je ničivý element.

Toto jsou věci, s nimiž se setkáváme všude tam, kde se už vyvodily důsledky, kde je jen nutno nejprve se podívat na tento zdánlivý úspěch. Je pochopitelné, že vědomí o úpadku západní civilizace se nedostaví snadno. A takto dnes naprosto stojíme pod dojmem tohoto charakterizovaného kontrastu na jedné straně o nutnosti vlivu do celé civilizace, na druhé straně o odmítání tohoto impulsu. Prostě nemůže se to zlepšit, jestliže se u dostatečně velkého počtu lidí nedostaví vědomí o nutnosti tohoto zásahu ze strany iniciační vědy! Právě když se přikládá velká důležitost dočasným zlepšením, zůstanou bez povšimnutí velké linie úpadku, lidé se budou o nich klamat a tím jistěji půjdou vstříc tomuto úpadku, protože neuchopují jediný prostředek, jenž zde existuje, – rozdmýchat nového ducha z vůle lidí. Avšak tento duch musí uchopit všechno. Tento duch se především nesmí zastavit před nějakými teoretickými světonázorovými otázkami. Byl by to dokonce velmi krutý klam, kdyby se velký počet lidí domníval, možná právě ti, jimž se nová iniciační věda trochu zalíbila a vyvolává v nich vnitřní duševní slast, kdyby se domnívali, že stačí, když se tato iniciační věda provozuje pouze jako

něco duševně oblažujícího. Neboť právě tím by se docílilo toho, že by veškerý ostatní zevní skutečný život stále více vstupoval do barbarství, a ta troška mystiky, jíž by se dalo docílit u nějakého počtu lidí, kteří mají určitý sklon k mystice, by musela vůči obecnému barbarství velmi brzy zmizet. Všude, a především s veškerou vážností, musí iniciační věda proniknout do jednotlivých odvětví vědy a vyučování, a především také do podstatných oblastí praktického života, zejména praktického chtění. V podstatě je ztraceným časem všechno, oč se neusiluje na základě impulsu iniciační vědy. Neboť veškerá síla, používaná na jiné chtění, v podstatě jen zdržuje. Místo takového plýtvání časem a silami mělo by se použít veškerého času a všech sil k vnášení impulsu iniciační vědy do různých odvětví poznávání a života.

Co se valí ze starých impulsů, to nikdo nezastaví, a mělo by se již věnovat trochu pozornosti tomu, jak se v mládeži, zejména v poražených zemích, dále odvíjí ještě zcela nedefinovatelný obsah, v němž jsou stará hesla, staré šovinismy nebo pod. Tato mládež vůbec nepřichází v úvahu. Ale přichází v úvahu ta mládež, na níž dnes spočívá celá bolest úpadku. A tato mládež zde existuje. Je to ona, jejíž chtění by se především mohlo zlomit vlivem takových teorií, jež obsahuje Spenglerova kniha. Proto jsem ve Stuttgartu nazval tuto Spenglerovu knihu duchaplnou, avšak strašnou knihou, která chová ta nejstrašnější nebezpečí, neboť je tak duchaplná, že skutečně vykouzluje před lidmi mlhu, zejména před mládeží.

Vyvracení musí vycházet ze zcela jiného tónu než je ten, na nějž jsme zvyklí, když se o takových věcech mluví, a nikdy nemůže být záchranou víra v to či ono. Lidé jsou dnes jak se sluší odkazováni na takovou víru a říká se jim: Jen věřte v dobré síly lidí atd., potom už také přijde nová kultura s novou mládeží. Nikoli, dnes nemůže jít o novou víru, dnes jde o chtění, a ke chtění promlouvá duchovní věda. Nechápe ji tudíž ten, kdo ji chce přijímat pouze vírou nebo jako teorii. Chápe ji pouze ten, kdo ví, jak se dovolává vůle, vůle v nejhlubší komůrce srdce, když je člověk klidně v ústraní sám se sebou, a vůle, když člověk stojí v životním boji a musí se v něm osvědčit. Duchovní vědu lze pochopit jen tehdy, když se usiluje o toto chtění. Řekl jsem vám: kdo čte moji „Tajnou vědu“ tak jako se dnes čte román nebo jiná kniha, kdo se chce jen pasivně oddávat, pro toho je tato „Tajná věda“ houštinou slov – a v podstatě i moje ostatní knihy. Pouze tomu, kdo ví, že v každém okamžiku, kdy se oddává četbě, musí ze svých vlastních hlubin vytvořit pomocí svého intimního chtění něco, k čemu knihy chtějí být podněcujícím impulsem, pouze tomu se podaří pohlížet na tyto knihy jako na partitury a získat z nich původní hudební dílo teprve ve vlastním duševním prožitku.

Avšak tento vlastní aktivní duševní prožitek potřebujeme.

Pozn. překl.: Spengler Oswald, nar. 1880, německý filozof a spisovatel. Spisy: Preussentum und Sozialismus (1920), Pessimismus (1921), Politischen Pflichten der deutschen Jugend, Neubau des deutschen Reiches (1924).